

Småskalig livsmedelsförädling

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Tryckt av XGS Grafisk Service
Stockholm 2005

ISBN 91-38-22386-4
ISSN 0284-6012

Innehåll

1	Inledning och bakgrund	5
2	Utvecklingstendenser	7
3	Några principiella utgångspunkter.....	15
4	Livsmedelslagstiftningen.....	17
4.1	Nya gemenskapsregler.....	17
4.2	Branschriktlinjer	20
4.3	Köttkontroll	21
4.4	Den lokala livsmedelskontrollen.....	26
4.5	Andra förändringar	30
5	Rådgivning och kompetensutveckling för utveckling av företagande	35
5.1	Utredningsförslag	35
5.2	Nationella och regionala kompetenscentra	37
5.3	Kompetensutveckling och utbildningsbehov.....	39

5.4	Inriktningen av det fortsatta arbetet vad gäller kompetensutveckling m.m.	40
5.5	Nationella kursplaner i livsmedelshygien	40
6	Stöd inom LBU-programmet m.m.....	43
6.1	LBU-programmet m.m.	43
6.2	Inriktningen av insatser i nästa LBU-program.....	45
6.3	Nationella kuvertet m.m.	46
7	Allmänna företagarfrågor inom de areella näringarna	49

1 Inledning och bakgrund

Strukturutvecklingen inom jordbruket har lett till allt färre jordbruk och jordbrukare och en koncentration av livsmedelsproduktion till allt större jordbruk. Förändringarna är i huvudsak teknik- och kostnadsdriven. Merparten av livsmedelsproduktionen sker i dag vid knappt 10 procent av jordbruksföretagen. De storskaliga strukturerna präglar också idag förädlingsledet och även detaljhandeln. Även i politiken har inriktningen varit att främst skapa förutsättningar för en effektiv och rationell basproduktion med tillräckliga volymer. Samtidigt märks i samhället i dag ett ökat intresse hos medborgare, konsumenter och producenter för produkter med unika egenskaper framställda med hantverkskunnande och kvalitet och med hänsyn till miljö och omgivning. Intresset ökar för alternativa produktionsformer, för ekologisk produktion och för småskalig produktion kanske med lokal och regional anknytning.

Frågor som rör den småskaliga livsmedelsproduktionen har till stor del beaktats inom ramen för landsbygdspolitiken. Bakgrunden till detta är att en ökad förädling i den areella produktionen parallellt med en ökad diversifiering till andra näringsverksamheter kan medverka till en bredare ekonomisk bas för jordbruksföretagen med betydelse för landsbygdens samlade utveckling.

Jordbruket, livsmedelsproducenterna och landsbygden står inför flera viktiga förändringar. Stödet till jordbruket har genomgått en omfattande reform som skapar nya förutsättningar och nya utmaningar för jordbruksföretagen. En annan stor förändring är den nya gemensamma lagstiftningen på livsmedels-

och hygienområdet, som har till syfte att minska detaljregleringen av livsmedelsproduktionen.

Flera utredningar har genomförts under senare år för att undersöka de problem eller utvecklingshinder som finns för den småskaliga produktionen och förädlingen. Livsmedelsverket fick 2001 ett uppdrag av regeringen att utreda förutsättningarna för småskalig livsmedelsproduktion. Uppdraget redovisades i rapporten Lokal och regional livsmedelsproduktion – Kartläggning, analys och förslag till åtgärder (Rapport 17-2001). Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk fick den 29 april 2004 i uppdrag av regeringen att utreda behov av och ge förslag på åtgärder för att främja och underlätta för landsbygdsföretag att utveckla den småskaliga förädlingen. Uppdraget redovisades den 31 januari 2005 i rapporten Åtgärder för att främja och underlätta för småskalig livsmedelsförädling (Rapport 2005:10)¹.

Denna rapport syftar till att samlat redovisa aktuella frågor inom området småskalig livsmedelsförädling. Rapporten behandlar allmänna utvecklingsförutsättningar, genomförda åtgärder inom området, aktuella frågor med anledning av utrednings- och utvecklingsarbeten samt bedömningar om inriktningen av det fortsatta arbetet.

¹ Rapporten finns tillgänglig på www.sjv.se.

2 Utvecklingstendenser

Promemorians bedömning: Det finns ett ökande intresse hos konsumenterna för mat med mervärden av olika slag. Handeln har intresse av ett ökat utbud av dessa varor men de småskaliga producenterna behöver utveckla sin professionalism i leveranser och kontakter med handeln. Kompletterande kanaler eller ”marknader” för den småskaliga produktionen fyller också en viktig roll.

Med småskaliga företag avses vanligen företag med mindre än 50 anställda². En ytterligare avgränsning kan göras till så kallade mikroföretag, med vilket avses företag med mindre än 10 anställda. Även andra grunder för definitioner av småskalig verksamhet används, och förhållandena kan också variera något mellan olika branscher. I Sverige fanns 2004 drygt 3 300 företag med småskalig livsmedelsförädling inklusive slakterier. Av dessa hade nästan hälften inga anställda alls, 15 procent hade 1–2 anställda, 23 procent hade 3–19 anställda och endast 8 procent hade 20–49 anställda³.

En nära koppling finns mellan småskalig livsmedelsförädling och begreppen regional och lokal mat. De mindre producenterna har ofta en lokal avgränsning i sitt företagande vad gäller råvara och marknad. Den lokala eller regionala anknytningen används ofta också som ett ”mervärde” i marknadsföringen. Men det finns också småskaliga företag som har en större marknad än den

² Enligt EU-definition: Företag med mindre än 50 anställda och med en årliga omsättning om maximalt 7,3 milj. euro.

³ Jordbruksverket. Rapport 2005:10.

lokala eller regionala, och de lokala eller regionala aktörerna behöver inte alltid vara småskaliga. Det är heller inte så att alla småskaliga livsmedelsföretag och all småskalig förädling sker på landsbygden. Av landets samtliga småskaliga livsmedelsförädlare finns 30 procent på landsbygden, 24 procent i mindre tätorter och 39 procent i tätorter med mer än 10 000 invånare. Någon motsättning mellan stad och land i finns därför inte i fråga om den småskaliga förädlingen.

Småskalig livsmedelsförädling återfinns inom flera områden – slakteri, styckning, bageri, fisk, mejeri, rennäringen, med mera. Andelen företagare är störst inom gruppen bageri, fisk, chark, slakterier och mejeri. I många fall bygger produktionen på en äldre kulturell tradition och kunskap. Ett tydligt exempel här är rennäringen och den samiska kulturen, slöjden och en växande besöksnäring.

Flera undersökningar av utvecklingsförutsättningarna för de småskaliga livsmedelsproducenterna har gjorts under senare tid. Undersökningarna fångar också upp konsumenternas attityder till denna produktion.

En undersökning av attityder och förväntningar vad gäller lokal och regional mat genomfördes 2004 av företaget Ipsos-Eureka på uppdrag av SLU, Hushållningssällskapet, LRF, Axfood, ICA och regionerna Dalarna, Värmland, Östergötland, Gotland, Halland och Kronoberg.⁴ Undersökningen visar att konsumenterna har en positiv inställning till lokalt och regionalt producerad mat. Det man värderar är en bättre djurhållning (köttproduktion), en tydlig "avsändare" och att produktionen upplevs bidra till en levande landsbygd och ökad sysselsättning i närområdet. Samtidigt framkommer emellertid att svenskproducerat värderas högre än närproducerat. Småskaligheten är också viktig men kommer längre ned i "rankingen". Viktigast för konsumentens val enligt undersökningen är varans smak, kvalitet, om varan är hälsosam och längre ned, ett lågt pris. Konsumenternas problem vad gäller den lokala och regionala produktionen rör framför allt pris och tillgång. Den regionala mat upplevs som

⁴ Lokal och regional mat. Ipsos-Eureka 2004.

dyr och svår att få tag i. Merparten vill kunna handla sin lokala och regionala mat i sin livsmedelsbutik. Kunskaperna om lokal och regional mat är också låg och intresset lägre i större städer enligt denna undersökning.

När det gäller producenterna visar undersökningen att förutsättningarna ser olika ut beroende på företagets storlek.⁵ De små producenterna har produktionen som ett "livsstilsväl", eller hobby, och som komplement till jordbruk, pension eller som inkomstförstärkning. Den egna gården och nätverket är den viktigaste avsättningskanalen. I denna grupp upplever man problem och "mycket jobb" för att komma in med produkterna i livsmedelsbutiker. Intresset för att öka verksamheten är liten. Motivationen ligger främst i att föra en mattradition vidare. Omsättningen är låg och man har nästan inga anställda. Problemen för de små producenterna är enligt undersökningen reglerna för hälsa och hygien, som man anser inte är anpassade för de mindre producenterna, och myndigheternas "rigida" inställning. De medelstora och stora företagen är familjeföretag eller företag med anställda. I denna grupp finns ett ökat fokus på kärnverksamhet och på en tydlig marknadsstrategi. Det lokala är en del av produktens identitet och präglar marknadsföringen. Hindren för dessa större producenter handlar främst om att få avsättning för produkterna genom tillträde till livsmedelsbutikerna. Centraliseringen av detaljhandeln är därför ett huvudproblem. Ett annat hinder är svårigheter att finansiera kapitalinvesteringar.

Också handelns attityder omfattades av undersökningen. Intervjuerna visade att handelsblocken är positiva till lokala och regionala producenter, och produkterna efterfrågas i butikerna. Inom handeln tror man dock inte att utbudet kommer att öka utan menar i stället att en koncentration kommer att ske till ett mindre antal duktiga lokala och regionala producenter. Efterfrågan från konsumenterna är det avgörande för butikernas inställning. Men det kan också vara ett mervärde för butiken att kunna tillhandahålla lokala produkter. Krav på livsmedlen som

⁵ Som små producenter räknas här företag med 1–2 anställda, som mellanstora de med mer än 2 anställda som och stora de med 10–70 anställda

gäller ursprungsmärkning och spårbarhet måste dock vara uppfyllda, och en del producenter faller bort då de inte klarar hygien- och kvalitetskrav. Tillräckliga volymer, säkra leveranser och fungerande rutiner, moderna betalningsmetoder som e-fakturer är andra krav som ställs.

LRF genomförde hösten 2003 en undersökning av medlemmarnas näringsverksamhet. Bakgrunden är visionen om den gröna näringens tillväxtpotential och hur LRF skall medverka till utveckling av företagens tillväxt, lönsamhet och livskvalitet. Undersökningen visar att sammanlagt 59 olika näringsverksamheter finns inom jord- och skogsbruksföretagen idag. Vid sidan av traditionell produktion inom jord- och skogsbruk handlar det om nya verksamheter och produktionsområden som till exempel entreprenader, uthyrning, farmartjänst och tjänster inom skog. Uppgifterna tyder sammanlagt på en ökad diversifiering inom den ”gröna näringen”.

De analyser LRF gjort i fråga om regional mat bekräftar i vissa delar resultaten från Ipsos-undersökningen. Exempelvis framhålls djuretik och en tydlig avsändare som viktiga värden i den regionala maten. Att konsumenterna vill köpa lokalt producerad mat i sin vanliga butik framkommer också här. Enskilda handlare bedömer att de har relativt stort inflytande över utbudet i sin butik. Problemen i förhållande till de lokala producenterna uppges även i denna undersökning vara tillgången (volym), brister i leveranssäkerhet, distribution, och moderna rutiner för betalning. Sammanfattningsvis är problembilden att det saknas ”affärsmannaskap” i kalkyler och ekonomi, att det finns kunskapsbrister i fråga om produktutveckling, marknadsföring, problem med riskkapital, brister i logistik, processer och svag lönsamhet.

Jordbruksdepartementet lät i januari 2005 konsultföretaget Arthur D. Little genomföra en analys av marknaden för renkött.⁶ Rapporten visar att tillgången på marknaden begränsas av den låga produktionen, som följer av de naturgivna begränsningarna.

⁶ Studie kring orsaken till den begränsade förekomsten av renkött i svensk dagligvaruhandel. Arthur D. Little mars 2005.

Men produktionen präglas också av utpräglad småskalighet, begränsat samarbete mellan producenter och osäkra leveranser och svårigheter att leva upp till dagligvaruhandelns krav på logistik, volymer, marknadsföring och kvalitetssäkring. Dålig lönsamhet leder till att utrymmet för marknadsföring och nödvändiga investeringar är begränsat.

Sammantaget visar dessa studier vilka utvecklingshinder som föreligger för de olika grupperna av mindre livsmedelsproducenter. Möjligheterna ligger i att utveckla en professionalism i produktionen och i företagande, dvs. i fråga om ekonomi, produktutveckling, livsmedelshygien inklusive kvalitetssäkring samt marknadsföring, och avgörande är att kunna länka till de utvecklingstendenser som finns hos konsumenten.

Konsumtionen av livsmedel varierar som all annan konsumtion över tiden. I Sverige har ett antal undersökningar genomförts, som visar på trender i konsumtionen och vilka prioriteringar konsumenterna gör när de väljer livsmedel.⁷ Viktiga faktorer som svenskarna anser påverkar deras val av mat är livsmedlens kvalitet och färskhet, pris, smak, vad min familj vill äta, att man försöker äta hälsosamt och vana och rutin, men dagens konsumenter efterfrågar också ekologiska, småskaligt/lokalt framtagna produkter, där hänsyn till djurhållning, djurskydd och miljö i produktionsprocessen förväntas vara högre. De senaste årens livsmedelskriser till följd av till exempel BSE och mul- och klövsjukan och ett ökat fokus på djuretiska aspekter av produktionen har sannolikt bidragit till att konsumenternas efterfrågan på mat som upplevs som säker har ökat. Konsumenternas faktiska beteende är dock inte alltid konsistent med de preferenser som uppges. Ibland säger konsumenter som tillfrågas att etik och moral spelar roll för valet av livsmedel och att priset inte är av avgörande betydelse, men detta motsägs av vad de sedan faktiskt köper, visar undersökningar. Samtidigt finns också

⁷ TEMO, på uppdrag av Dagligvaruleverantörers förbund; Grundberg & Stickler, C-uppsats Uppsala universitet, bearbetning av EU-undersökning; Mat i Sverige utförd av LUI.

undersökningar som visar att god information ger konsumenterna ökade möjligheter till medvetna val.⁸

I Sverige blir antalet enpersonshushåll allt fler, och allt mer mat äts på restaurang. Tid är en bristvara och köket ses som en statussymbol och en plats för upplevelser, där avancerade rätter tillagas på helgerna och äts tillsammans. Mat är också en imageförstärkare, som även spelar roll för en persons utseende, vilket ofta jämföras med hälsa.⁹

Konsumentens köpbeslut styrs således av ett antal reella faktorer som även påverkar val av inköpsställe, som till exempel pris och transportkostnader.¹⁰ Till detta kommer känslomässiga faktorer som vilken upplevelse själva utförandet av inköpen ger – ”upplevelsehandel”. Många konsumenter vill även ha varor de känner igen och brukar köpa. Exempelvis visade en nyligen utförd undersökning att konsumenten lägger i genomsnitt mindre än en sekund på att välja en vara i livsmedelsbutiken.¹¹

Konsumentens preferenser är således ingen konstant faktor, utan varierar mellan olika grupper och olika köptillfällen. Konsumentens val gäller även frågan om var man vill handla sin mat.

Utvecklingen inom handeln måste på lång sikt antas styras av konsumenternas preferenser. Om pris och bekvämlighet är styrande kommer utbudet att anpassas till dessa konsumentpreferenser. Om konsumenterna vill ha kvalitet, lokala eller regionala alternativ och produkter med unika egenskaper ligger det i handelns eget intresse att tillgodose även denna efterfrågan. Hur konsumenterna agerar har därför en avgörande betydelse för de långsiktiga utvecklingsförutsättningarna för de mindre eller lokala/regionala producenterna.

Mycket av utbudet från den småskaliga livsmedelsförädlingen tillhandahålls på arenor utanför dagligvaruhandeln. Den småskaliga livsmedelsproduktionen har som framgått ofta en tydlig geografisk anknytning, en lokal eller regional identitet, och en

⁸ Se t.ex. undersökningen ”Matens kvalitet”, utförd av LUI Marknadsinformation på uppdrag av Sveriges Konsumentråd.

⁹ Mjölkrämjandet, undersökning av United Minds.

¹⁰ ”Direkthandel”, Handelns utredningsinstitut.

¹¹ TEMO på uppdrag av Dagligvaruleverantörers förbund.

anknytning till landskapet som miljö. Flera utvecklingsmöjligheter finns därför i sambandet med annan näringsverksamhet som besöksnäring och turism. Andra utvecklingsmöjligheter är de nya marknadsplatser i urbana miljöer som utvecklas, vilka också fångar nya målgrupper som till exempel ungdomar med ökat intresse för matens ursprung och produktion. Här finns en stor marknadspotential genom att så många idag bor i tätorter och städer. Svenskar med utländsk bakgrund har också bidragit till en vitalisering av torgförsäljningen runt om i landet. Behovet av dessa kompletterande kanaler för försäljning av de mindre producenternas behov torde ha stor betydelse även i framtiden.

3 Några principiella utgångspunkter

Promemorians bedömning: Både de små och de större företagen är viktiga för landsbygdens utveckling. Den småskaliga livsmedelsförädlingen kan bidra till ett ökat företagande och till utvecklingen av mervärden i den svenska livsmedelsproduktionen och för konsumenterna. Det är företagen själva som i samspel med marknaden har bäst förutsättningar för att utveckla sina företag och sin produktion. Statens roll bör vara att skapa goda förutsättningar för såväl små som medelstora och större företag.

Livsmedelsproduktionen och livsmedelsindustrin utgör en viktig del av landets näringsliv och sysselsättning. En utveckling av företagandet i livsmedelssektorn är av betydelse för landet som helhet men har också mycket stor betydelse för regionerna och för landsbygdens utveckling. I detta perspektiv behövs alla företag, såväl de små som de medelstora eller större företagen.

Den småskaliga livsmedelsförädlingen har haft en viktig roll för att bibehålla sysselsättningen på landsbygden. Jordbruksföretag har genom vidareförädling fått möjligheter till en lönsam diversifiering av verksamheten. Men det växande intresset hos konsumenterna idag för mat med mervärden och unika egenskaper innebär också nya möjligheter för att utveckla nya företag och nya produkter och nya producenter. De mindre företagen kan här ha en konkurrensfördel genom att snabbt kunna anpassa produktionen till konsumenternas efterfrågan och nya marknader. Ett ökat småföretagande inom livsmedelsförädlingen kan också få positiva effekter på de större företagen och deras

produktion. Småskalig livsmedelsförädling har också en potential i kopplingen till annan näringsverksamhet som till exempel besöksnäring och turism knuten till en lokal eller regional identitet och dess natur- och kulturreсурser. Här behöver heller inga motsättningar finnas mellan landsbygd och tätorter. Flera aktiviteter utvecklas idag där stad möter land, till exempel genom marknader eller andra evenemang.

Reformen av jordbrukspolitiken skapar nya förutsättningar för jordbruket och landsbygden. De tidigare produktionskopplade stöden ersätts i huvudsak med ett arealbaserat gårdsstöd. För jordbruksföretagen ger denna förändring förutsättningar för ett i framtiden friare företagande. Utmaningen för framtidens producenter blir att möta konsumenternas efterfrågan vad gäller kvalitet, säkerhet och andra värden. Avgörande för företagarens framgång kommer att vara kunskaper, skicklighet och professionalism i företagande och marknadsföring.

En tydlig rollfördelning är viktig i ett samarbetet mellan staten och näringen för att öka landsbygdens företagande. Det är företagen själva som har bäst förutsättningar för att utveckla sina företag och sin produktion. Livsmedelsbranschen som helhet har ett ansvar för att också de mindre företagen kan utvecklas och växa. Statens roll bör vara att se till att goda förutsättningar skapas för alla former av företag, de små såväl som de större, vad gäller lagstiftning och dess tillämpning samt åtgärder i övrigt.

Även regional och lokal förvaltning har en stor del i utvecklingsarbetet dels genom att en stor del av tillsynsansvaret inom livsmedelsområdet ligger hos regionala och kommunala tillsynsmyndigheter, men också genom att integrera den småskaliga livsmedelsförädlingen i regionala och lokala utvecklingsplaner.

4 Livsmedelslagstiftningen

Flera förändringar av regelverket på livsmedelsområdet har under senare år beslutats och genomförts. Det gäller dels den nya EG-lagstiftning som beslutats men också förändringar som vidtagits nationellt bland annat mot bakgrund av rapporter från Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk, liksom från remissbehandlingarna av dessa skrivelser. Dessutom genomfördes under 2002 ett antal möten över hela landet med anledningen av Livsmedelsverkets rapport nr. 17, 2001 Lokal och regional livsmedelsproduktion – Kartläggning, analys och förslag på åtgärder.

4.1 Nya gemenskapsregler

Promemorians bedömning: Livsmedelslagstiftningen är ännu mycket komplex. För att säkerställa ett gott skydd för konsumenterna måste detaljerade regler även fortsättningsvis finnas inom livsmedelssäkerhetsområdet. Dock kommer de nya EG-regler som antagits under 2004 att innebära en avsevärd förenkling av regelverket i och med att kraven på livsmedelshygien och livsmedelskontroll blir mer flexibla i förhållande till olika företags olika förutsättningar och de risker som är förknippade med verksamheten.

Skälen för promemorians bedömning: Livsmedelslagstiftningen är totalharmoniserad i EU. Detta innebär att Sverige inte kan ha vare sig striktare eller mindre långtgående bestämmelser än övriga EU, om inte undantag eller flexibilitet är uttryckligen

tillåtet. Livsmedelslagstiftningen är mycket omfattande och i många fall komplicerad. Lagstiftningen som skall efterlevas består både av direkt bindande förordningar och av ett stort antal direktiv som införts i nationell lagstiftning. Regelverket omfattar till exempel märkning av livsmedel, användningen av livsmedelstillsatser, gränsvärden för främmande ämnen, livsmedelshygien och smittskydd.

Sverige arbetar inom EU generellt för att lagstiftningen skall vara så enkel och lättbegriplig som möjligt. Syftet med livsmedelslagstiftningen är att säkerställa ett gott skydd för konsumenterna och att skapa förutsättningar för en väl fungerande inre marknad med fri konkurrens och rörlighet. För att uppnå dessa mål kommer det i många fall vara nödvändigt att även i framtiden med en förhållandevis hög detaljeringsgrad reglera livsmedelsområdet.

I april 2004 antog rådet och parlamentet ett antal förordningar om livsmedelshygien, foderhygien, övervakning och bekämpande av zoonoser samt om offentlig kontroll av livsmedel och foder. Utgångspunkten för den nya lagstiftningen är att garantera livsmedelssäkerheten. Reglerna innebär till stor del att befintlig lagstiftning moderniseras och förenklas; ett stort antal direktiv upphävs vilket innebär att många detaljregler försvinner till förmån för flexibla regler som utgår ifrån olika verksamheters olika behov. Flexibilitet och undantag från regler kan medges om avstegen från grundprinciperna inte innebär att syftet med reglerna äventyras.

De nya förordningarna bygger vidare på den grund som lades 2002 i EG-förordningen om allmänna principer för livsmedelslagstiftning. Förordningen innehåller bland annat grundläggande krav om att livsmedel som släpps ut på marknaden ska vara säkra och korrekt märkta. Det medför bland annat att förädlingsföretag skall producera mat som kan konsumeras utan hälsorisk och att produkterna inte har en märkning som riskerar att vilseleda konsumenten. Hygienförordningarna tydliggör livsmedelsföretagarnas ansvar för att livsmedlen är säkra. Den som utövar verksamheten skall uppfylla kraven i förordningarna

och följa egna rutiner i fråga om hygien (god hygienpraxis) och göra upp kontrollplaner som bygger på HACCP-principerna¹². De nya reglerna är mer inriktade på de mål som ska nås än hur livsmedel skall produceras. Därmed får företagen möjlighet att välja olika vägar för att uppnå målen med lagstiftningen. Reglerna är ibland flexibelt utformade och kan i vissa fall anpassas efter lokala förutsättningar.

För livsmedelskontrollen innebär de nya reglerna i EG:s kontrollförordning en mängd förstärkningar av nuvarande ordning. Att företagaren är ansvarig för de foder och livsmedel han eller hon släpper ut på marknaden är säkra har varit en utgångspunkt för livsmedels- och foderlagstiftningen i EU under lång tid. Den offentliga kontrollen skall arbeta med att bedöma om livsmedelsföretagen lever upp till sina skyldigheter. Kontrollrutinerna moderniseras genom att tillsynen skall vara riskbaserad och fokusera mer på så kallat systemtillsyn, det vill säga att bedöma om livsmedelsföretagarens system, inklusive egenkontrollprogram, är ändamålsenligt och om det efterlevs. Dessutom kommer de krav på åtgärder som ställs på livsmedelsföretagaren att inriktas på förbättringar i företagarens system så att avvikelser inte uppträder igen. Genom de riskbaserade kontrollerna kommer tillsynen att bli effektivare då de företag som hanterar mer riskfyllda livsmedel eller som uppvisar mindre goda rutiner kommer att få fler inspektioner, medan de företag som har en fungerande egenkontroll och goda rutiner kan räkna med färre kontroller.

I de nya reglerna försvinner definitionen av begreppet småskalig verksamhet. Det blir samma krav för alla anläggningar oberoende av storlek, men istället finns den ovan nämnda flexibiliteten. Vidare finns ett visst utrymme för de behöriga myndigheterna att göra nationella anpassningar av reglerna för att möjliggöra fortsatt användning av traditionella produktionsmetoder samt för områden som lider av geografiska begränsningar. En riskbedömning skall alltid ligga till grund för bedöm-

¹² HACCP (Hazard Analysis Critical Control Points) innebär att man identifierar de största riskerna i sin livsmedelsproduktion och lägger fast rutiner för att övervaka och hantera dessa risker.

ningen om avsteg från de gängse principerna skall tillåtas. För svenskt vidkommande är traditionell torkning av renkött utomhus och traditionell snarning av ripor exempel på verksamheter som kan komma att omfattas av ett nationellt undantag från reglerna. Det kan även bli aktuellt med vissa undantag för traditionella fäbodprodukter. Det är viktigt att Livsmedelsverket i sitt arbete med nationell anpassning till det nya hygienregelverket beaktar att utvecklingen av småskalig skall underlättas. Möjligheten till nationella undantag bör också beaktas. Regeringskansliet arbetar för närvarande med att analysera vilka ändringar i svenska författningar som kommer att bli nödvändiga i samband med genomförandet av de nya EG-reglerna. En departementspromemoria om den nationella tillämpningen av de nya reglerna kommer att remissbehandlas framöver. Denna promemoria kommer i huvudsak att innehålla lagtekniska frågeställningar för att förhindra dubbelreglering mellan nationell rätt och gemenskapsrätt, bemyndiganden till centralmyndigheterna och vissa ansvarsfördelningsfrågor.

4.2 Branschriktlinjer

Promemorians bedömning: Branschriktlinjer för olika typer av småskalig livsmedelsproduktion bör övervägas.

Skälen för promemorians bedömning: Den som utövar livsmedelsverksamhet skall följa fastställda regler om hygien (god hygienpraxis) och göra upp kontrollplaner som bygger på kvalitetssäkringssystem baserat på HACCP-principerna. Eftersom de nya förordningarna är starkt målinriktade och utan detaljerade krav bygger tillämpningen på att regelverket kompletteras med branschriktlinjer. Det framgår av förordningarna att branschriktlinjer ska utarbetas och spridas av branschen. Detta förutsätter att det finns branschorganisationer (motsv.) som kan ta fram och bedöma branschriktlinjernas utformning och innehåll. Som en konsekvens av att många uppgifter sköts av bransch-

organisationerna är många företagare med i en branschorganisation.

Flera branschorganisationer har påbörjat arbetet med att skapa branschvägledningar. Som en del i att underlätta för småskaliga företag ingår att branschriktlinjer anpassade till specifika verksamheter och till små verksamheters särskilda förutsättningar tas fram. Initiativ till att ta fram branschriktlinjer måste tas av företagen. I arbetet med att ta fram branschriktlinjer för små företag återstår mycket arbete för branschen.

Av Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets rapport Åtgärder för att främja och underlätta för småskalig livsmedelsförädling (Rapport 2005:10) framgår att en stor del av de småskaliga livsmedelsförädlarna inte tillhör någon branschorganisation och saknar permanenta nätverk inom sin bransch. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att branschsamverkan mellan de minsta livsmedelsförädlarna stimuleras. Ett alternativ till en ny organisation enbart för mindre företag skulle enligt utredningen kunna vara att de mindre företagen kan anslutas till befintliga branschorganisationer. Oavsett vilken lösning som här är den lämpliga behöver frågan beaktas i det pågående arbetet med att genomföra den nya lagstiftningen på livsmedelsområdet.

4.3 Köttkontroll

Flexiblare krav på köttbesiktning

Promemorians bedömning: De nya EG-reglerna om livsmedelshygien medger viss flexibilitet i fråga om ständig närvaro av officiell veterinär på slakterier. Dessutom finns möjlighet att genomföra levandedjursbesiktningen redan på jordbruksanläggningen. Statens jordbruksverk och Livsmedelsverket bör utreda effektiviteten av och kostnaderna för att införa gårdsbaserad levandedjursbesiktning, med målsättningen att införa en sådan hantering.

Livsmedelsverket, Statens Jordbruksverk och Statens veterinärmedicinska anstalt bör inleda ett samarbete med

olika branschaktörer för att utreda hur jordbruksanläggningar som föder upp svin kan kontrolleras och klassificeras epidemiologiskt för att medge att djuren endast genomgår okulär besiktning vid slakt.

Livsmedelverket bör också tillsammans med branschen ta initiativ till pilotprojekt för att undersöka möjligheterna att ytterligare effektivisera och modernisera köttbesiktningen.

Skälen för promemorians bedömning: Grundregeln för köttkontrollen vid slakterier är att det vid slakt alltid skall finnas en officiell veterinär närvarande. Undantag från den ständiga närvaron medges dock i vissa fall. Om den behöriga myndigheten, baserat på en riskanalys, anser det acceptabelt kan kravet på levandedjursbesiktning av djuren vid ankomsten till slakteriet av en officiell veterinär tas bort. För att detta skall vara möjligt krävs att en levandedjursbesiktning utförs på gården av en godkänd veterinär och en kontroll av djuren vid ankomsten till slakteriet genomförs av en officiell assistent. På motsvarande sätt är det möjligt att frångå kravet på ständig närvaro av officiell veterinär vid besiktningen efter slakt om denna utförs av en officiell assistent och om denne lägger undan sådana djur eller styckningsdetaljer som bör bli föremål för kontroll av en officiell veterinär.

Bedömningen är att de möjligheter som EG-förordningen ger till en mer riskbaserad köttbesiktning bör utnyttjas. Traditionell köttbesiktning fokuserar i stor utsträckning på faror som inte är särskilt relevanta för dagens svenska förhållanden, till exempel tuberkulos, medan andra och viktigare mikrobiologiska faror riskerar att inte bli upptäckta. Exempelvis bör bedömningen av hälsoläget bland djuren och djurskyddsmässiga aspekter kunna bli bättre om besiktningen sker under lugnare förhållanden på gården. Besiktningen före slakt på slakteriet skulle också kunna förenklas, något som skulle medföra att tid kan frigöras för andra kontrolluppgifter. Om besiktning före slakt sker på jordbruksanläggningen kan levandedjursbesiktningen på slakteriet begränsas till identitetskontroll och undersökning av att djur-

skyddsbestämmelser har följts, till exempel i samband med transport. Med utbildning och vägledning bedöms assistenterna vid slakteriet kunna klara denna uppgift. Om de nya rutinerna är praktiskt genomförbara och/eller ekonomiskt fördelaktiga mot bakgrund av besättningsstorlekar, geografiska aspekter m.m. återstår att utreda. En sådan utredning bör genomföras av Livsmedelsverket i samråd med Statens jordbruksverk. Ett betydande ansvar faller också på Livsmedelverket när det gäller att göra riskbedömningar av de slakterier som skulle kunna bli få utnyttja möjligheten med minskad närvaro av officiell veterinär.

För svin gäller i tillägg till det ovan nämnda att besiktning efter slakt för att göras genom visuell besiktning i stället för med dagens obligatoriska anskärningar och rutinmässiga palpation. Okulär besiktning skulle innebära att hygieniskt känsliga moment inte längre behöver utföras. Detta skulle minska risken för kontamination av slaktkroppar och kött. Okulär besiktning, liksom förenklad levandedjursbesiktning, skulle också innebära att tid för andra kontrolluppgifter kan frigöras för kontrollpersonalen. Resurserna för kontrollen kan på detta sätt nyttjas effektivare. För att införa endast okulärbesiktning av svin krävs också möjlighet att kontrollera och epidemiologiskt klassificera jordbruksanläggningarna. Ett samarbete mellan Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Svenska djurhälsovården, Statens veterinärmedicinska anstalt, slakteribranschen och jordbruksnäringen är nödvändig för denna kontroll- och klassificeringsuppgift, även företrädare för den småskaliga produktionen bör ges möjlighet att delta i detta arbete.

Utöver dessa möjligheter kan medlemsstaterna ta initiativ till pilotprojekt med syfte att bedöma riskerna med alternativa system för köttkontrollen och därmed på sikt ytterligare kunna modernisera besiktningsrutinerna vid slakt. För att använda resurserna inom köttbesiktningen effektivare och i högre grad än idag fokusera på riskerna med en viss verksamhet bör Livsmedelsverket i samråd med branschen och andra aktörer ta initiativ till sådana pilotprojekt.

Mobil slakt av alla djurslag

Promemorians bedömning: Det nya EG-regelverket för livsmedelshygien medger mobil slakt av alla djurslag.

Skälen för promemorians bedömning: Användning av mobila slakterier för alla djurslag tillåts genom de nya hygienreglerna i EU. De rättsliga hindren för mobil slakt är därmed undanröjda. Kraven på de mobila slakterierna är inte särskiljda från kraven på övriga slakterier. Om ett slakteri uppfyller alla de krav som ställs på hygien, hantering av animaliska biprodukter m.m. är det inte av någon betydelse om slakteriet går att flytta eller ej. Det kvarstår dock vissa problem vad gäller kylning av slaktkroppar som återstår att lösa innan slakterierna kan fungera i praktiken, då kylkapaciteten är en av de begränsande faktorerna för de mobila slakterierna. Arbete avseende dessa regler pågår inom gemenskapen. Det pågår även forskning avseende den praktiska användningen av mobila slakterier, vattentillgång, kylning, behov av uppsamlingsfällor, kapacitet m.m.

Insatser för att underlätta gårdsnära slakt

Promemorians bedömning: Genom en treårig resursförstärkning på Livsmedelsverket är avsikten att genom olika insatser förbättra förutsättningarna för slakt nära gården.

Skälen för promemorians bedömning: Genom en särskild satsning under tre år tillförs Livsmedelsverket ca 10 milj.kr. per år för att genomföra särskilda insatser för att förbättra förutsättningarna för gårdsnära slakt. Regeringen har lyft fram utvecklandet av branschriktlinjer, översyn av taxe- och regelsystemen samt genomförandet av pilot- och utvecklingsprojekt som exempel på sådana insatser. Livsmedelsverket har som avsikt att genomföra en rad projekt inom området. Som exempel på insatser för att främja den gårdsnära slakten kan nämnas utbildnings- och informationsinsatser för timanställda besiktningsveterinärer

vid småskaliga slakterier så att de skall få bättre kännedom om systemtillsyn, HACCP och förvaltningskunskap för att bättre kunna anpassa kontrollen för dessa företag.

Livsmedelsverket genomför också intensifierad rådgivning till småskaliga slakterier, till exempel stöd om hur utformningen av slakteriet bör göras. En sådan rådgivning ligger normalt inte i Livsmedelsverkets uppdrag, men som föranleds av uppdraget från regeringen att under tre år särskilt prioritera den gårdsnära slakten. Livsmedelsverket kommer också att utveckla organisationen för tillsyn av småskaliga slakterier i syfte att på ett bättre sätt möta olika krav från dessa anläggningar. En del i att öka stödet till de små slakterierna är att riskvärdera småskalig slakt, styckning och förädling av kött vid mindre anläggningar. Denna analys kan ligga till grund en bedömning av möjligheterna till flexiblare och enklare tillämpning av regelverket. I en sådan riskvärdering ligger att kartlägga olika patogener och indikatorbakterier på slaktkroppar för att bedöma de hygieniska förhållandena vid småskaliga slakterier.

Avgifter för slakterikontroll

Promemorians bedömning: Åtgärder har vidtagits för att minska avgiftsbördan för de småskaliga slakterierna.

Skälen för promemorians bedömning: Livsmedelsverket har bemyndigats att besluta om avgifter för köttkontrollen. Avgiftssystemet för den offentliga kontrollen vid slakterierna har varit föremål för ett antal uppdrag till Livsmedelsverket (regeringsbeslut 2002-09-12 nr 8 och regeringsbeslut 2003-12-18 nr 15). I en rapport av den 14 november 2002 lade Livsmedelsverket fram ett förslag till nytt avgiftssystem för slakterier med avsikten att små slakterier skulle få samma timtaxa som större slakterier. Livsmedelsverket har genomfört den föreslagna förändringen av avgiftssystemet i sin helhet per den 1 januari 2005. Det resurstillskott som Livsmedelsverket fick enligt förslag i budgetpropositionen för 2005 för att förbättra förutsättningarna för

gårdsnära slakt skall enligt verkets regleringsbrev för 2005 delvis användas för en taxe- och regelöversyn. Livsmedelsverket för också en löpande dialog med företrädare för slakteribranschen med målsättningen att ytterligare effektivisera köttkontrollen och därmed minska kostnaden företagets kostnader för kontrollerna.

4.4 Den lokala livsmedelskontrollen

Förbättrad livsmedelskontroll

Promemorians bedömning: Förutsättningarna för den lokala livsmedelskontrollen har förbättrats genom ändringar i livsmedelslagen som träder i kraft 1 juli 2005.

Skälen för promemorians bedömning: Regeringen presenterade i propositionen Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn (prop. 2004/05:72) ett antal förslag till åtgärder för att förstärka tillsynen på lokal nivå. Förslagen antogs av riksdagen i april 2005 (bet. 2004/05: MJU10, rskr. 2004/05:200) och lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2005. Genom lagändringarna skall kommunernas förutsättningar för att bedriva en effektiv och likvärdig tillsyn förbättras. Åtgärderna innebär att Livsmedelsverkets och Djurskyddsmyndighetens ansvar för att leda och samordna tillsynen bör tydliggöras och stärkas. I myndigheternas centrala tillsynsuppgifter bör ingå att med bindande föreskrifter styra hur den operativa tillsynen skall bedrivas och att med rådgivning och utbildningsinsatser stödja och följa upp länsstyrelsernas och kommunernas tillsyn. För att ytterligare förbättra förutsättningarna för en effektiv kommunal tillsyn skall bestämmelser införas som underlättar samverkan mellan kommuner. Om en kommun grovt eller under en längre tid har åsidosatt sina tillsynsskyldigheter när det gäller en viss verksamhet skall regeringen, på ansökan av Livsmedelsverket eller en länsstyrelse, kunna besluta att tillsynen över verksamheten skall föras över till Livsmedelsverket eller länsstyrelsen. När det gäller

livsmedelstillsynen skall kommunerna ges möjlighet att använda den årliga tillsynsavgiften för att finansiera andra kostnader för tillsynen än sådana som avser provtagning och undersökning.

Vägledning och stärkt samordning på lokal nivå av livsmedelskontrollen

Promemorians bedömning: I Livsmedelsverkets arbete med att ta fram tillsynsvägledningar med anledning av det nya gemenskapsregelverket om livsmedelshygien och livsmedelskontroll skall vid behov särskilda vägledningar för kontroll av småskaliga producenter utarbetas. Detta arbete bör bedrivas i nära samarbete med lokala inspektörer och vid behov även med branschföreträdare.

Skälen för promemorians bedömning: Totalt finns det ungefär 52 000 tillsynsobjekt i Sverige, där huvudparten är restauranger och butiker. Med många liknande anläggningar inom kommunen skaffar inspektören sig snart den kunskap som behövs för att bedriva en tillfredställande tillsyn. Det är däremot svårt att upprätthålla tillräcklig kunskap inom områden, där det bara finns en eller ett par anläggningar inom en viss bransch (t.ex. mjölk, fisk eller kött), särskilt om det är fråga om tillverkande företag. Bristande kunskaper kan leda till felaktiga bedömningar i tillsynen som i slutändan drabbar livsmedelsföretagaren. Även i Livsmedelsverkets rapport 17-2001 identifierades kritik som riktades mot brister i tolkning och tillämpning av lagstiftningen och som kan antas bero på bristande kompetens. Denna bild har förstärkts av enskilda aktörer inom ramen för detta myndighetsuppdrag. Av Tillsynsutredningens slutbetänkande (SOU 2004:100) framgår bland annat att det främsta syftet med mellankommunal samverkan är att öka möjligheterna för att upprätthålla nödvändig omfattning och inriktning av den personella kompetensen. En effekt av förbättrad samverkan är också en enhetlig rättstillämpning dvs. en likvärdig tillsyn. Som redan nämnts så ändras livsmedelslagen den 1 juli 2005 så att kommu-

nerna får samma möjligheter att anlita andra kommuner för att utföra uppgifter inom livsmedelstillsynen som de i dag har på miljöområdet.

Frågan om samverkan inom livsmedelstillsynen har även behandlats i Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets rapport om åtgärder för att främja och underlätta för landsbygdsföretag att utveckla den småskaliga livsmedelsförädlingen (rapport 2005:10). I rapporten föreslås att Livsmedelsverket i samarbete med regionala och kommunala tillsynsmyndigheter bör skapa samverkansområden för olika sakområden inom kontrollen, till exempel mjölk, kött och fisk.

Livsmedelsinspektörer vid mindre verksamheter bör ha tillräckligt många tillsynsobjekt inom enskilda sakområden för att kunna upprätthålla en hög kompetens. Många kommunala inspektörer har ensamt ansvar för livsmedelstillsynen i kommunen. Detta ökar kommunens sårbarhet vid sjukskrivningar och nyanställningar och bidrar till en tillsyn som inte är konkurrensneutral. Samverkan mellan kommuner bör övervägas i de fall det finns alltför få tillsynsobjekt inom ett sakområde i en särskild kommun. Antal samverkande kommuner för ett specifikt sakområde beräknas variera i storlek beroende på hur många tillsynsobjekt det finns inom det aktuella sakområdet. För tillsynsmyndigheterna är de positiva effekterna ett samutnyttjande av kompetenser inom sakområden, en ökad kompetens inom sakområdet för inspektörerna och en mer likvärdig tillsyn. Livsmedelsverket bör i samarbete med regionala och kommunala tillsynsmyndigheter stimulera att samverkansområden för olika sakområden som till exempel mjölk, kött och fisk utvecklas. Branschföreträdare, inklusive representanter för småskaliga producenter, kan också bidra till detta arbete.

För att underlätta för de lokala livsmedelsinspektörerna att bedriva en effektiv och likvärdig tillsyn bör Livsmedelsverket prioritera arbetet med att ta fram tillsynsvägledning för olika områden. Särskilt angeläget är det att tillsynsvägledning för verksamheter som är mer riskfyllda tas fram. Med vägledning och på vissa områden checklistor för livsmedelskontrollen samt

tillgång till branschriktlinjer vid olika typer av verksamheter underlättas livsmedelsinspektörernas arbete. Vägledningar och checklistor är också viktiga för att säkerställa att företagare får en god och effektiv kontroll oavsett till vilken del av landet de är lokaliserade.

Avgifter för offentlig kontroll

En särskild utredare skall lämna förslag till ett avgiftssystem för foder-, livsmedels-, djurhälso- och djurskyddstillsyn. I uppdraget ingår att lämna förslag till en avgiftskonstruktion som baseras dels på de kriterier som återfinns i Europaparlamentets och rådets Förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd dels på principen att varje tillsynsmyndighet (i tillämpliga fall kommunfullmäktige) själv beslutar om avgiftens storlek för sina respektive tillsynsobjekt.

Utredarens förslag skall också ta hänsyn till att kommunerna bör få möjlighet att i sin helhet avgiftsfinansiera livsmedelstillsynen. Utredaren skall också ta ställning till hur behovet att styra avgifternas storlek för att både säkerställa en likvärdig tillsyn och att företag i olika delar av landet behandlas likvärdigt kan balanseras mot grundprincipen att varje tillsynsmyndighet skall kunna nå full kostnadstäckning för sina tillsynsverksamheter. I uppdraget ingår också att överväga om och hur företag med liten omsättning eller som är lokaliserade till regioner med geografiska begränsningar bör få sänkt tillsynsavgift. Utredningen skall överlämna sitt betänkande senast den 30 juni 2005. Betänkandet kommer därefter att remissbehandlas.

4.5 Andra förändringar

Förenklad hantering av tillfälliga tillstånd

Promemorians bedömning: Det nuvarande så kallade § 16-tillståndet kommer att försvinna i samband med att den svenska lagstiftningen anpassas till de nya gemenskapsreglerna om livsmedelshygien och kontroll. Istället införs en godkännandeprövning eller registrering för viss verksamhet.

Skälen för promemorians bedömning: Tillstånd för tillfällig yrkesmässig hantering av livsmedel regleras i § 16 livsmedelsförordningen (1971:807). Närmare bestämmelse av reglerna om detta så kallade § 16-tillstånd har delegerats till Livsmedelsverket. Från den 1 april år 2003 har hanteringen av tillfälliga hanteringstillstånd förenklats så att det inte krävs tillstånd för saluhållande eller hantering på annat ställe än i livsmedelslokal om hanteringen inte medför mer än små hygieniska risker. Saluhållande av icke värmebehandlat kött eller fiskeriprodukter eller hantering av hela maträtter kräver tillstånd men saluhållande av förpackat godis eller färsk frukt kräver inte tillstånd. Frågan om dessa tillfälliga tillstånd blir också en del i den nationella anpassningen av livsmedelslagstiftningen till de nya EG-reglerna om hygien och kontroll, som nämnts tidigare. Avsikten är att § 16-tillstånden, när de nya reglerna träder i kraft skall ersättas med ett godkännande att bedriva viss verksamhet under vissa förutsättningar. Därmed blir lokaliseringen av underordnad betydelse om de krav som ställs på en tillfredsställande hygienisk hantering uppnås.

Regler om dricksvatten

Promemorians bedömning: Kraven som ställs på att det vatten som används för hantering av livsmedel har setts över av Livsmedelsverket. Kraven på provtagning av vatten för småföretagare som tar vatten från egen brunn har efter beslut

av Livsmedelsverket förenklats. Frekvensen för provtagning av dricksvattnets kvalitet har minskats för de mindre företagen. Det ställs olika krav på vatten för olika användningsområden och allt vatten behöver inte vara av dricksvattenkvalitet.

Skälen för promemorians bedömning: Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter (SLVFS 2001:30), som bygger på ett EG-direktiv, trädde i kraft i december 2003. Dessa bestämmelser gäller allt vatten, inklusive sådant vatten som används i livsmedelsindustrin. Livsmedelsverkets erfarenheter av de nya reglerna har visat att kravet på provtagning av vattnet i företagens egenkontroll har varit betungande för de mindre livsmedelsföretag som använder vatten från egen brunn. Av detta skäl har verket beslutat att ändra föreskrifterna så att den provtagningsfrekvens som krävs för att kontrollera dricksvattnets kvalitet, minskas för de minsta företagen. Dessutom har verket tydliggjort i några vägledningar att allt vatten som används i livsmedelsföretag inte behöver vara av dricksvattenkvalitet. Olika krav ställs på vattnet beroende på användningsområde. Vatten som är avsett för dryck, matlagning eller beredning av livsmedel omfattas av dricksvattenföreskrifterna, medan annat vatten till exempel vatten för rengöring av golv omfattas av 12 § livsmedelsförordningen, såvida inga andra specialföreskrifter kräver dricksvattenkvalitet.

Ändring av begreppet "enskilt hushåll"

Promemorians bedömning: Livsmedelslagstiftningens regler tillämpas inte på privat enskild konsumtion. Regelverket möjliggör att kök i privata bostäder, under vissa förutsättningar, kan används för beredning av livsmedel som inte enbart är avsedd för det egna hushållet.

Skälen för promemorians bedömning: Varken den gällande svenska livsmedelslagen eller EG:s nya livsmedelslagstiftning omfattar privat konsumtion i enskilt hushåll. I den nuvarande svenska livsmedelslagstiftningen anges att lagen inte gäller hantering i enskilt hushåll. Det har i praktiken gjort det svårt att utnyttja kök i privata bostäder för beredning av livsmedel som ska saluhållas eller serveras till allmänheten. Eftersom lagen inte gäller enskilt hushåll har det varit nödvändigt att vidta särskilda åtgärder för att i ett enskilt hushåll kunna hantera livsmedel avsedda för försäljning till allmänheten. I den nuvarande svenska livsmedelslagstiftningen har därför en del verksamheter som inte självklart är privat enskild konsumtion tolkats in i begreppet enskilt hushåll. Bland annat har servering av måltider i bed and breakfast-verksamhet om verksamheten omfattar högst fyra gästrum och högst åtta bäddar bedömts falla utanför lagens tillämpningsområde.

Den nya lagstiftningen innebär att alla livsmedel som släpps ut på marknaden omfattas av reglerna, endast livsmedel som hantaras för privat enskild konsumtion undantas. Det finns ingen uttrycklig definition av begreppet enskilt hushåll i lagstiftningen, men begreppet bör dock inte tolkas på annat sätt än att det avser konsumtion av livsmedel tillagade i hemmet som är avsedda att konsumeras inom familjen eller under familjeliknande förhållanden. Att tolka in även mer yrkesmässig verksamhet i begreppet enskilt hushåll torde inte vara möjligt. Det finns ingen möjlighet att generellt undanta vissa verksamheter så som gjorts i det gällande nationella regelverket. För sådan verksamhet som bedrivs av ett livsmedelsföretag och därmed faller inom lagens tillämpningsområde finns istället möjlighet för kontrollmyndigheten att i varje enskilt fall och baserat på de för verksamheten relevanta riskfaktorerna göra en individuell bedömning. Servering av måltider på ”bed and breakfast” bedöms därför kunna falla inom ramen för enskilt hushåll även fortsättningsvis om måltiderna till exempel intas i samma lokal som värdfamiljen normalt äter och att maten tillagas med den utrustning som är avsedd för familjen. Om det däremot finns särskilda utrymmen,

till exempel en matsal avsedd endast för bed and breakfast-gästerna, torde serveringen inte utan vidare kunna undantas från livsmedelsreglerna.

5 Rådgivning och kompetensutveckling för utveckling av företagande

Promemorians bedömning: En naturlig bas för stöd och utveckling till de småskaliga livsmedelsförädlarna är en starkt branschsamverkan. De mindre livsmedelsföretagen behöver duktiga rådgivare och stöttande nätverk för utveckling av produkter, livsmedelshygien inklusive kvalitetssäkring, företagande och marknadsföring. Olika plattformar eller centra kan behövas för nätverk, rådgivning och kunskapsspridning. Behovet av kursplaner för livsmedelshygien med mera bör beaktas inom ramen för Livsmedelsverkets uppdrag att utreda den livsmedelshygieniska kompetensen inom livsmedels- och restaurangnäringarna.

5.1 Utredningsförslag

Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk har på uppdrag av regeringen utrett behovet av åtgärder för att främja och underlätta för landsbygdsföretag att utveckla den småskaliga livsmedelsförädlingen (rapport 2005:10). Utredningsarbetet har fokuserat framför allt på behovet av kompetensinsatser och rådgivning. Regelverket för företagande inom området anses ha behandlats i tidigare utredning av Livsmedelsverket från 2001 (rapport 2001:17).

Utredningsarbetet har bestått av kartläggningar av kunskapsbehov, utbildningar, projekt och stödmöjligheter, en enkät om kunskapsbehov och angränsande frågor, dialoger med aktörer

inom området och jämförelser med erfarenheter från andra länder.

Kartläggningen av kunskapsbehovet är genomförd genom en enkät ställd till 1100 småskaliga livsmedelsföretag på landsbygden med mindre än 50 anställda. Svarefrekvensen uppgick till ca 35 %. Enkätsvaren visar i likhet med andra undersökningar att flera av de mindre företagen bedriver flera olika verksamheter. I snitt uppskattas antalet verksamheter uppgå till ca 1,5 verksamhet per företag. Företagarnas kunskaper har till stor del byggts upp genom egen praktik, stöd och råd från andra producenter i omgivningen och genom längre eller kortare utbildningar. Flera av företagen uppger problem med dålig lönsamhet. Samtidigt uppger flera att de inte har planer på förändringar av verksamheten. De stödmöjligheter som finns är enligt enkätsvaren inte alltid kända för företagen. Stöd som efterfrågas är bland annat investeringsstöd för byggnader, maskiner och inventarier.

Kunskapsbehovet är enligt undersökningen störst inom områden som produktutveckling, marknadsföring, utveckling av affärsidéer samt livsmedelshygien, egenkontroll och HACCP. Utbildningsbehoven varierar dock beroende av företagets storlek och hur länge företaget har funnits. Kartläggningen av den utbildning och de utbildningsaktörer som finns inom området visar att det finns ett stort utbud av olika kurser och utbildningar idag men att kvalitet och innehåll i utbildningarna är varierande. Bland annat inom området livsmedelshygien bedöms att det finns behov av kvalitetskontroll av kursutbudet. En mångfald av olika projekt riktas mot den småskaliga livsmedelsförädlingen. Projektetiderna är ofta korta och en stor del av arbetet bedöms gå till administration. Svårigheter att bedöma projektens resultat hänger samman med korta projekttider och obefintliga krav på indikatorer för uppföljning och på utvärderingar, vilka nästan aldrig görs av oberoende instanser. Dessa förhållanden gäller enligt rapporten även sådana projekt som uppstår offentlig finansiering. Projekten bedöms dock ha bidragit till bildandet av nätverk mellan producenterna.

Genomgången av ekonomiska stöd riktade till småskaliga livsmedelsförädlare visar på flera möjligheter såväl inom miljö- och landsbygdsprogrammet som inom mål 1-programmen. Stöden har dock inte utnyttjats fullt ut.

Utredningens förslag är i korthet följande i fråga om rådgivnings- och kompetensfrågor¹³:

- Nationella och regionala kompetenscentra för småskalig förädling utvecklas. De kan även vara plattformar för regional samverkan.
- Kompetens- och utvecklingscheckar bör bli ny stödform i nästa LBU-program. Ökar valfrihet i valet av utbildningsaktör.
- Införande av kursplaner för livsmedelshygien, HACCP med mera.
- Webb-plats behöver skapas för kunskapsspridning. Eventuellt kan man bygga på befintliga strukturer.

5.2 Nationella och regionala kompetenscentra

En naturlig bas för stöd och utveckling till de småskaliga livsmedelsförädlarna är en stärkt branschsamverkan. Av utredningen framgår emellertid att en stor del av de småskaliga livsmedelsförädlarna inte tillhör någon branschorganisation och saknar permanenta nätverk inom sin bransch. Utredningen bedömer vidare att företagarna utöver branschsamverkan behöver duktiga rådgivare och stöttande nätverk för utveckling av produkter, företagande och marknadsföring. Mot denna bakgrund föreslås kompetenscentra för småskalig livsmedelsförädling som plattformar för nätverk, rådgivning och kunskapsspridning. Utredningsförslaget handlar dels om nationella centra, dels om regionala centra. Inom dessa centra bör det enligt utredningen finnas både generell kompetens om företagande och specifik kompetens på olika sakområden.

¹³ Utredningsförslag som avser livsmedelslagstiftning och tillsyn behandlas i kap. 4.

I fråga om nationella centra gäller följande. Regeringen beslutade den 28 april 2005 att stödja tre nationella nätverk och resurscentra med inriktning på att stödja småskalig livsmedelsförädling. Bidraget fördelades till Livstek Gotland AB, som redan är etablerat som ett nationellt centrum för praktisk livsmedelsteknik med inriktning på till produktutveckling, modern livsmedelsteknik och kvalitetssäkring, till länsstyrelsen i Jämtland för att utveckla ett nationellt centrum för småskalig och hantverksmässig livsmedelsförädling samt till projektet Regional Mat för utökat nätverksbyggande mellan aktörer inom livsmedels- och näringsområdet vilket också omfattar anordnandet av en europeisk konferens i Sverige 2005. Projektet har också i sin verksamhet en webb-plats för kunskapsspridning om lokal och regional mat. Fördelningen av bidragen har gjorts med ambitionen att flera viktiga utvecklingsaspekter för de småskaliga livsmedelsföretagen skall kunna tillgodoses. Ett nära samarbete mellan dessa verksamheter förutsätts därför. Utöver de ovanstående institutioner och projekt finns det utvecklingsarbete som bedrivs inom organisationerna LRF och Hushållningssällskapen, båda med regionala nätverk, samt inom industrins organ, till exempel SIK – Institutet för Livsmedel och Bioteknik AB.

När det gäller frågan om regionala kompetenscentra finns flera viktiga aspekter att beakta. En viktig utgångspunkt och förutsättning är att det finns ett tydligt regionalt intresse och engagemang för just dessa utvecklingsfrågor. Detta talar för att en alltför stark central styrning av hur verksamheten utformas bör undvikas. En annan viktig fråga är samverkan med andra näringslivsinsatser i regionen. Många av de frågor som möter nya eller växande företag är gemensamma och inte särskilda för just livsmedelsföretag. Vidare är en integration viktig inom områden där flera sektorer är delaktiga, till exempel besöksnäring, kultur- och turism.

I flera län och regioner finns ett stort intresse för frågan om regionala kompetenscenter för småskalig produktion. Ett exempel är länsstyrelsen i Kalmar län, där man planerar att arbeta med

en modell för ett regionalt kompetenscentrum. Verksamheten skulle inledningsvis bedrivas i projektform med syfte att undersöka förutsättningar för och behov av en permanent verksamhet. Länsstyrelsen skulle vara projektägare och verksamheten inledningsvis finansieras med projektmedel, även viss basfinansiering från berörda kommuner, på sikt i ökad utsträckning gm avgifter från kursdeltagare. Verksamheten skulle inriktas på utbildning och kompetensutveckling med fokus på mikroföretag, vidare idéförädling, ekonomisk rådgivning/handledning och livsmedelsteknik. Målgruppen skulle vara nystartade företag inklusive lantbrukare med tankar på vidareförädling, företagare som bedriver småskalig livsmedelsförädling utan anställda och slutligen företagare som har en eller flera anställda.

5.3 Kompetensutveckling och utbildningsbehov

Nuvarande förhållanden i fråga om utbildning inom området livsmedelsförädling är i stora drag följande. Grundläggande utbildningar inom livsmedelssektorn erbjuds på gymnasienivå. Härutöver finns som utredningen visar ett stort antal kortare och längre kurser med olika inriktning som erbjuds. Flertalet av dessa finansieras med kursavgifter och eventuellt även med offentliga bidrag. Möjlighet till kompetensutveckling för lantbrukare erbjuds genom miljö- och landsbygdsprogrammet. Utrymmet för kompetensutveckling för dem med önskemål om en utvecklad vidareförädling av sin produktion (insatsområde 2) är emellertid relativt begränsat i nuvarande programperiod. Dessa utbildningar tillhandahålls genom att Jordbruksverket och länsstyrelserna beslutar om och upphandlar kurser och utbildningar som sedan erbjuds lantbrukarna kostnadsfritt.

Utredningen bedömer att framförallt de mindre producenterna kan behöva ekonomiskt stöd för att få tillgång till kompetensutveckling. Vidare framkommer att utbildningsbehoven kan variera mycket mellan olika företag. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att stöd införs i form av kompetenscheckar,

som dels skulle ge ekonomiska möjligheter att vidareutbilda sig, dels ökar valfriheten i valet av utbildningsaktör.

Förslaget om kompetenscheckar innehåller flera avvägningar som kräver vidare analyser och som bör behandlas i ett bredare sammanhang.

5.4 Inriktningen av det fortsatta arbetet vad gäller kompetensutveckling m.m.

Arbetet med nästa landsbygdsprogram har inletts under 2005 (se vidare kap. 6). Inom ramen för programarbetet kommer de frågor som gäller kompetensutveckling och andra utvecklingsåtgärder för att stärka landsbygdsföretagens konkurrenskraft att samlats behandlas.

Härutöver kan även andra utbildningsfrågor vara viktiga att analysera i sammanhanget. Bland annat gäller detta vikten av bra grundutbildningar för att kunna rekrytera unga till livsmedelsbranschen.

5.5 Nationella kursplaner i livsmedelshygien

En av grundförutsättningarna vid livsmedelsförädling är att livsmedelsföretaget systematiskt har tänkt igenom och organiserat sin produktion, bland annat baserat på vilka faror det kan finnas för deras produktionslinjer och processer och hur detta kontrolleras så man producerar säker mat. Grunden för detta arbets sätt är HACCP, d.v.s. faroanalys och kritiska styrpunkter. I lagstiftningen finns det krav att den verksamhetsansvariga skall säkerställa att livsmedelspersonalen skall få den hygienutbildning som är nödvändig för att producera säkra livsmedel. Detta innebär bland annat att man måste ha kunskap i livsmedelshygien och HACCP.

Brister i kunskaper om allmän hygien och ordning är ofta kännetecknande för mindre företag oavsett branschtillhörighet och bottenar ofta i en otillräcklig hygienutbildning. En mångfald

av olika utbildningsaktörer finns på marknaden för att lära ut kunskaper inom detta ämne men kvaliteten bedöms variera. Livsmedelsverket och Jordbruksverket bedömer i sin utredning att de företagare som skall genomgå en utbildning livsmedelshygien och HACCP skulle vara betjänta av att det fanns grundläggande kursplaner eller motsvarande för ämnet. Utredningen föreslår därför att Livsmedelsverket bör få i uppdrag att tillsammans med branschen och i samråd med viktigare utbildningsaktörer utarbeta underlag för nationella kursplaner för livsmedelshygien och HACCP.

Livsmedelsverket har fått regeringens uppdrag att senast den 15 juni 2006 redovisa en bedömning av kunskapsläget i livsmedelshygien inom livsmedels- och restaurangnäringarna. I uppdraget ligger också att lämna förslag till åtgärder för att höja kompetensnivån. Förslaget om särskilda kursplaner ifråga om livsmedelshygien och HACCP bör behandlas inom ramen för detta uppdrag.

6 Stöd inom LBU-programmet m.m.

Promemorians bedömning: Förslaget till en ny landsbygdsförordning i EU ger ökade förutsättningar att stödja utvecklingen av landsbygdens företagande inkl. småskalig livsmedelsförädling. En tydlig nationell strategi för tillämpningen av dessa stöd behövs.

6.1 LBU-programmet m.m.

I nuvarande miljö- och landsbygdsprogram (LBU) finns fyra åtgärder som kan användas för utveckling av småskalig livsmedelsförädling:

- **Förädlingsstöd:** Stöd till ”innovativa” satsningar/nya marknader inkl. småskalig produktion. Även stöd till fasta anläggningar.
- **Investeringsstöd:** Stöd till investeringar för kompletterande verksamhet, till exempel förädling, försäljning, turism.
- **Projektstöd:** Stöd som skall stimulera en utveckling av landsbygden. Inriktning på marknadsföring av kvalitetsprodukter, diversifiering av verksamhet, främjande av turism, småföretagande, byautveckling, med mera.
- **Kompetensutveckling:** Kurser, rådgivning med mera utbildning med olika inriktningar.

Genom CAP-reformen och den s.k. moduleringen ökar programmedlen för bland annat småskalig livsmedelsförädling från och med år 2005.

Härutöver finns i programmen för mål 1 och LEADER+ vissa åtgärder med liknande inriktning, det vill säga förädlingsstöd, investeringsstöd och andra åtgärder såsom landsbygdsstöd.

Som framgår av utredningen utgör de riktade stöden till småskalig livsmedelsförädling en relativt begränsad del av nuvarande LBU- respektive strukturfondsprogram.¹⁴ Den stödform som dominerar budgetmässigt är förädlingsstödet, där andelen småskaliga stödmottagare är hög. Uppgifterna om projektstöden är mer svårbedömda, men bedöms ha en relativt hög andel av småskalig förädling. Lägre belopp återfinns inom investeringsstöd och kompetensutveckling. Som förklaring till den i vissa fall låga andelen stöd till småskalig livsmedelsförädling nämns i rapporten faktorer som länsstyrelsernas olika prioriteringar i fråga om till exempel projektstödet, där länsstyrelserna har stor flexibilitet i användningen). Vidare nämns ett motstånd hos lantbrukare att satsa på livsmedelsförädling p.g.a. de höga krav i lagstiftningen, vilket bedöms påverka intresset för investeringsstöd. Vissa osäkerheter i underlagen påtalas, men bedöms vara av mindre betydelse för helhetsbilden. Enligt utredningen är förädlingsstödet den enda stödform där det funnits en uttalad målsättning att främja investeringar i småskalig livsmedelsförädling. Stödutnyttjandet mätt i procent är också högst för denna stödform. En rimlig slutsats kan därför vara att det fordras en tydlig målsättning eller strategi för att en stödform ska kunna få reell betydelse för utvecklingen inom området.

En angelägen fråga att vidare analysera är varför stödet till kompetensutveckling i så begränsad utsträckning nått småskaliga livsmedelsförädlare, detta trots att åtgärden erbjuds kostnadsfritt och att det finns en efterfrågan enligt de enkätsvar som redovisas i utredningen. Inom ramen för de 6 milj.kr. som använts har närmare 2300 personer deltagit i olika aktiviteter inkl kortare eller längre kurser samt studieresor. Inriktningen har varit

¹⁴ Rapport SJV 2005:10, s. 25 ff.

produktutveckling, livsmedelslagstiftning, marknadsföring, och ekonomi/företagande. Denna inriktning förefaller i hög grad sammanfalla med den efterfrågan som redovisas i utredningens enkät.

Sammantaget torde en rimlig slutsats vara att det som i dag behövs när det gäller utvecklingsstöden till den småskaliga livsmedelsförädlingen är inte primärt nya åtgärder eller ny finansiering utan en genomtänkt strategi och tydligare målsättningar för hur stöden proaktivt skall tillämpas. Behov finns dock att utveckla stödformer och innehåll i dialog med lokala och regionala företrädare och intressenter.

6.2 Inriktningen av insatser i nästa LBU-program

Förberedande av ett nytt nationellt program för landsbygdsutveckling för perioden 2007–2013 inleds under 2005. Programförslaget, som planeras föreläggas EU-kommissionen våren 2006, skall föregås av en nationell strategi för politikområdet. Den nationella strategin och programmet skall bygga på den europeiska strategi som kommissionen skall utarbeta på grundval av den nya EU-förordningen på landsbygdsområdet. Det förslag till ny landsbygdsförordning som lagts av EU-kommissionen innebär en ny struktur för politiken med indelning i tre centrala mål och fokusområden (axlar): stärkt konkurrenskraft inom jord- och skogsbruket, förvaltning av landskap och miljö samt allmän landsbygdsutveckling med främjande av livskvalitet och diversifiering av verksamheter. Från och med den nya programperioden kommer samtliga EU-bidrag för landsbygdsutvecklingsåtgärder att finansieras av en landsbygdsfond i EU-budgeten. Till denna fond och politikområdet skall också finansieringen av LEADER föras.

Åtgärderna inom axel 1 syftar till att stärka konkurrenskraften hos företag genom utveckling av kompetens, lärande, information/spridning av forskning, rådgivning samt investeringar i ny teknik och nya produkter. Åtgärderna skall enligt förslaget kunna tillämpas bredare och nå flera företag inom jord-, livs-

medels- och skogsbruk. Även till exempel rennäringen kan här beaktas i ett bredare landsbygdsperspektiv. Det finns också en tydligare målsättning vad gäller mindre (mikro), små och medelstora företag. Flera av de åtgärder som finns i förslaget existerar redan i dag. Detta gäller till exempel förädlingsstöd, investeringsstöd samt kompetensutveckling. Härutöver finns i linje med jordbruksreformen 2003 åtgärderna som syftar till ökad kvalitet på produktionen, till exempel stöd för deltagande i kvalitetsystem, samt stöd till rådgivning.

Även åtgärder inom övriga ”axlar” kan ha hög relevans för den småskaliga livsmedelsförädlingen. De jordbruksföretag som väljer att utveckla småskalig lokal produktion kan ha stor betydelse dels för landskapets fortsatta förvaltning men också för utvecklingen av landskapsanknuten turist- och besöksverksamhet med koppling till sambanden natur, kultur och mat.

Den övergripande inriktningen bör vara att i programarbetet beakta de utvecklingsbehov som identifierats i fråga om den småskaliga livsmedelsförädlingen. De åtgärder som kan komma att tillämpas skall syfta till att ge förutsättningar för ekonomiskt självbärande nya företag inom nya utvecklingsområden. I utformningen av utvecklingsstöd bör ökad vikt läggas vid långsiktighet och grundläggande analyser av marknadsförutsättningar. En övergripande strategisk fråga är att identifiera den roll som nya, växande företag kan ha för landsbygdens långsiktiga utveckling. Här finns också möjlighet att överväga frågeställningar som gäller integration och jämställdhet.

6.3 Nationella kuvertet m.m.

I den jordbruksreform som beslutades i juni 2003 gavs ett utrymme för medlemsstaterna att tillämpa ett nationellt kuvert för en extra betalning för särskilda typer av jordbruk som är viktiga för att skydda och förbättra miljön eller för att förbättra kvaliteten och saluföringen av jordbruksprodukter. Sverige kommer från 2005 att tillämpa ett nationellt kuvert för att förbättra kvaliteten och saluföringen av jordbruksprodukter.

Det nationella kuvertet omfattar ersättning för:

- deltagande i kvalitetscertifieringssystem inom primärproduktionen syftande till att utveckla produkter av särskilt hög kvalitet
- kvalitets- och marknadsföringsåtgärder för att förbättra kvaliteten hos jordbruksprodukter och livsmedel på den inre marknaden
- organisering av och deltagande i jordbruksutställningar och livsmedelsmässor inom Europeiska unionen.

Det nationella kuvertets utformning avser i första hand 2005 och 2006. Åtgärderna kommer sedan att utvärderas.

Det är i första hand de två sistnämnda åtgärderna som kan sägas ha koppling till området småskalig livsmedelsförädling. Stödet till enskilda lantbrukare får uppgå till högst 75 procent av de kostnader som en lantbrukare haft för en specifik åtgärd. Det maximala beloppet som en lantbrukare kan få inom dessa respektive åtgärder uppgår till 50 000 kronor. Exempel på kostnader som skulle kunna berättiga till den ytterligare betalningen är kostnader för utveckling av produktionsmetoder och produkter samt kostnader i samband med deltagande i olika former av mässor. Detta är åtgärder som skulle kunna utföras av småskaliga livsmedelsproducenter under förutsättning att de som lantbrukare förädlar råvara. Stöd ur det nationella kuvertet kan nämligen enligt rådsförordningen endast sökas av enskilda lantbrukare som uppfyller stöd villkoren och som är aktiva inom någon av de sektorer som anges i bilagan VI i förordning (EG) nr 1782/2003. Åtgärderna skall utföras under det aktuella stödåret.

7 Allmänna företagarfrågor inom de areella näringarna

Promemorians bedömning: Ett kontinuerligt arbete bör bedrivas vad gäller regelförenkling och allmänna företagarfrågor.

För att ta till vara lantbruksföretagens utvecklingspotential, genom samverkan med företagare och andra praktiker, har Jordbruksdepartementet sammankallat en kontaktgrupp för företagande inom lantbruksnäringen. Genom gruppen har ett forum för löpande kontakt om aktuella frågor etablerats. Ämnesområden att behandla i kontaktgruppen kan till exempel vara möjligheter och hinder för företagande och tillväxt, regelverk och administration samt kompetensbehov och andra arbetsmarknadsfrågor.

Vad gäller regelförenklingsarbetet arbetar regeringen på en rad sätt för att begränsa den administrativa bördan för företag. Jordbruksdepartementet har gett i uppdrag till Statens jordbruksverk, Djurskyddsmyndigheten och Livsmedelsverket att utreda möjligheten för företag inom näringen att lämna samordnad information till dessa myndigheter. Syftet med uppdraget är att den administrativa bördan för lantbruksföretag och småskaliga livsmedelsföretag kan minskas genom att så långt det är möjligt införa gemensamma rutiner för inhämtning och lagring av information. Uppdraget skall redovisas senast den 30 september 2005.

Ett parallellt uppdrag har tilldelats Nutek, som rör mätning av företagens administrativa börda på bland annat miljö och jordbruksområdena. Uppdraget ingår i regeringens handlingsprogram för minskad administration för företagen med mera

(skr. 2004/05:48). Det är inte helt klart vilka lagar som kommer att mätas för jordbruksnäringen, dock skall också fiskelagstiftningen ingå i mätningen. Mätningen skall följa förändringar i administrativa kostnader över tiden och avgöra var arbetsbördan är tyngst och var det finns störst möjligheter att sänka företagens administrativa kostnader. Syftet med arbetet är att formulera faktiska mål om minskad administrativ börda som skall nås senast den 30 juni 2010. Mätningarna planeras vara genomförda den 28 februari 2006 för jordbruket.

Departementsserien 2005

Kronologisk förteckning

1. Finansiella konglomerat. Fi.
2. Kungörande i PoIT. Redovisning av uppdrag om elektroniskt kungörande. Ju.
3. Svensk rätt i integrationspolitisk belysning. Ju.
4. Avräkning av utländsk skatt. Fi.
5. Angrepp mot informationssystem. Ju.
6. Brott och brottsutredning i IT-miljö. Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet med tilläggsprotokoll. Ju.
7. Iakttagelser om landsting. Fi.
8. Inriktning på filmpolitiken från 2006. U.
9. En moderniserad rättsprövning, m.m. Ju.
10. Arbetstagarinflytande i europakooperativ. N.
11. Den europeiska exekutionstiteln för obestridda fordringar. Ju.
12. Makten och mångfalden. Eliter och etnicitet i Sverige. Ju.
13. Försäkringsbolags tillgång till patientjournaler. Ju.
14. Olovlig befattning med narkotika-prekursorer. EU:s rambeslut om olaglig narkotikahandel. Ju.
15. Förstärkning och förenkling – ändringar i anställningsskyddslagen och föräldraledighetslagen. N.
16. Att fånga kunskandet om lärande och undervisning. Om villkoren för skolledare och lärare att ta del av systematiskt framtagen kunskap om utbildningsverksamhet. U.
17. Internationell insolvens. Ju.
18. Säkerhet i vägtunnlar. N.
19. De projektbaserade mekanismerna enligt Kyotoprotokollet och länkdirektivet. M.
20. Svenskt värdskap för ESS. U.
21. Tvångsmedel för att förebygga eller förhindra allvarlig brottslighet. Ju.
22. Småskalig livsmedelsförädling. Jo.

Departementsserien 2005

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Kungörande i PoIT. Redovisning av uppdrag om elektroniskt kungörande. [2]
Svensk rätt i integrationspolitisk belysning. [3]
Angrepp mot informationssystem. [5]
Brott och brottsutredning i IT-miljö.
Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet med tilläggsprotokoll. [6]
En moderniserad rättsprövning, m.m. [9]
Den europeiska exekutionstiteln för obestridda fordringar. [11]
Makten och mångfalden. Eliter och etnicitet i Sverige. [12]
Försäkringsbolags tillgång till patientjournaler. [13]
Olovlig befattning med narkotikaprekursorer. EU:s rambeslut om olaglig narkotikahandel. [14]
Internationell insolvens. [17]
Tvångsmedel för att förebygga eller förhindra allvarlig brottslighet. [21]

Finansdepartementet

Finansiella konglomerat. [1]
Avräkning av utländsk skatt. [4]
Iakttagelser om landsting. [7]

Utbildnings- och kulturdepartementet

Inriktning på filmpolitiken från 2006. [8]
Att fånga kunskandet om lärande och undervisning. Om villkoren för skolledare och lärare att ta del av systematiskt framtagen kunskap om utbildningsverksamhet. [16]
Svenskt värdskap för ESS. [20]

Jordbruksdepartementet

Småskalig livsmedelsförädling. [22]

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

De projektbaserade mekanismerna enligt Kyotoprotokollet och länkdirektivet. [19]

Näringsdepartementet

Arbetstagarinflytande i europakooperativ. [10]
Förstärkning och förenkling – ändringar i anställningsskyddslagen och föräldraledighetslagen. [15]
Säkerhet i vägtunnlar. [18]